

Kuśmidrowicz-Król, Anna

Wystawa "Ryciny Rembrandta"

Kronika Zamkowa 1-2/47-48, 163-165

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Kuśmidrowicz-Król

WYSTAWA: RYCINY REMBRANDTA

Wystawa poświęcona twórczości graficznej Rembrandta van Rijn, prezentująca jego dzieła ze zbiorów Museum Het Rembrandthuis w Amsterdamie, pokazywana była w salach wystaw czasowych Zamku Królewskiego w terminie od 16 marca do 9 maja 2004 r.

Mistrzostwo sztuki rytowniczej Rembrandta, stanowiącej obok malarstwa i rysunku znaczącą część jego artystycznego dorobku, zapewniło mu pozycję jednego z najwybitniejszych twórców europejskich także w dziedzinie grafiki. Za życia znany był nawet bardziej jako twórca rycin, gdyż jego rytowane dzieła łatwiej docierały do szerokiego kręgu odbiorców. Już współcześni doceniali swobodny styl rysowania, ekspresję i dramatyzm scen biblijnych, jak również osiągnięcia Rembrandta w dziedzinie rozwijania techniki akwaforty. Jego sztuka graficzna od początku była ważnym źródłem inspiracji dla innych artystów i nadal jest istotnym punktem odniesienia wielu twórczych działań.

Scenariusz wystawy przygotowało Muzeum Rembrandta w Amsterdamie, posiadające jedną z najbardziej znaczących kolekcji rycin mistrza. Ze znanych dzisiaj około 290 grafik jego autorstwa na wystawie zaprezentowano 94. Była to pierwsza w Polsce tak szeroko zakrojona prezentacja twórczości graficznej Rembrandta. Kryterium wyboru eksponatów stanowiła chęć zademonstrowania różnorodnych zainteresowań artysty. Grafiki podzielone zostały na grupy tematyczne. Dzięki temu widzowie mogli porównać różne sposoby przedstawiania tego samego motywu, widoczne np. w grupie rycin

o tematyce portretowej, obejmującej autoportrety oraz wizerunki członków rodziny i znajomych artysty, czy zapoznać się ze sferą fascynacji biblijnych, reprezentowaną przez najliczniejszą grupę dzieł w dorobku Rembrandta. Obok portretów i scen biblijnych na wystawie znalazły się przedstawienia alegoryczne, fantastyczne, mitologiczne i rodzajowe, a także studia i pejzaże.

Ukazanie dzieł w takim układzie pozwoliło dostrzec różnorodne aspekty twórczości graficznej mistrza. I tak, można było zauważyć, że niezależnie od tematu jednym z dominujących środków ekspresji u Rembrandta są silne kontrasty światłocieniowe. Natomiast swobodę rysunku podziwialiśmy w rycinach o tematyce pejzażowej. Rembrandtowskie akwafortowe wyobrażenia krajobrazu holenderskiego zaliczane są do najwybitniejszych osiągnięć w dziedzinie grafiki. Z kolei sposób rozgrywania akcentów dramaturgicznych można było obserwować na przykładzie kompozycji scen staro- i nowotestamentowych. Prace określane jako *tronies* traktował artysta zapewne jako studia robocze, służące poszukiwaniu właściwego wyrazu dla przedstawień postaci biblijnych, a wśród scen rodzajowych najbardziej charakterystyczne wydawały się wizerunki żebraków i włóczęgów.

Klarowny układ wystawy pozwalał zarówno dostrzec różnorodność podejmowanych tematów, jak i studiować niebywale techniczne dokonania Rembrandta w dziedzinie akwaforty, czy wreszcie kontemplować bogactwo zawartych w dziełach treści. Kontakt z subtelną materią graficznych arcydzieł mistrza ułatwiała

Wejście na wystawę *Ryciny Rembrandta*. Fot. A. Ri & B. Tropiło

wyważona aranżacja plastyczna wystawy autorstwa Agnieszki Putowskiej-Tomaszewskiej, dopełniona oświetleniem zaprojektowanym przez Żanetę Govenlock. Ta oszczędna na pierwszy rzut oka ekspozycja znakomicie podkreślała urodę prac i stwarzała optymalne warunki do ich podziwiania, uchylając drzwi do świata sztuki, opowiadającej fascynującą, emanującą filozoficznym przesłaniem historię ludzkich losów.

Podążając za światłem przenikającym materię dzieł Rembrandta, widzieliśmy u początku tej wędrówki twarze bliskich i kochanych oraz własne podobizny artysty, wykreowane często dosłownie kilkoma kreskami. Wyczuwalne w niektórych autoportretach poczucie mocy twórczej i radość wywołana sukcesem szybko naznaczone zostały piętnem osobistych tragedii. Dramatyzm i barokowa ekspresja, czasem sięgająca nawet nut patetycznych w scenach biblijnych z lat 30., zdawały się być świadectwem buntu i rozterek. Z cza-

sem jednak protest przygasał, przemieniając się w pełną determinacji potrzebę ukazania samotności jednostki wobec spraw ostatecznych. Sceny biblijne z ostatnich lat twórczości graficznej prezentowały zaskakującą harmonię i uspokojenie wcześniejszych emocji, stając się manifestacją pokory wobec wyroków opatrności. Obok kompozycji znajdujących emocjonalne odniesienie do dramatycznych przeżyć osobistych na wystawie znalazły się też przedstawienia pełne hedonistycznej afirmacji świata. Nastroje takie wyczuwało się w pejzażach, ukazujących skrajnie odmienne - od groźnych po sielankowe - stany natury, w portretach patrzących ciepło oczami przyjaciół czy nawet w notatkach z życia codziennego, traktujących z pełnym sympatii zrozumieniem sylwetki żebraków i włóczęgów.

Podziwiając graficzny dorobek Rembrandta, można było odnieść wrażenie, że artysta, podążając trudną i pełną rozterek drogą twórczą posiadał wiedzę o tajemnicy

egzystencji. Jeden z jego bohaterów, znany od XVIII w. pod imieniem Fausta, wyglądał na pochłoniętego poszukiwaniem tej tajemnicy. Natomiast wyobrażenie św. Hieronima na de włoskiego pejzażu manifestowało jeszcze inną postawę. Kontrast pomiędzy wyczarowaną kilkoma oszczędnymi kreskami sylwetką zatopionego w rozmyślaniach mędrca a otoczeniem, ukazanym za pomocą bogatych, pełnych świadoczenia i walorowych efektów trójwymiarowych form, podkreślał jego filozoficzny dystans wobec toczącego się obok życia.

Kontakt z graficznym dorobkiem Rembrandta ułatwiał katalog wydany przez Ośrodek Wydawniczy Zamku Królewskiego w Warszawie Arx Regia, przy którego opracowaniu wykorzystano edycję angielską *The Rembrandt House. A catalogue of Rembrandt etchings*, Museum Het Rembrandthuis, Amsterdam 1999. Zna-

ły się w nim krótkie eseje na temat sztuki graficznej mistrza i historii kolekcji Muzeum Rembrandta w Amsterdamie, a także kalendarium życia artysty oraz ilustracje i noty do wszystkich prezentowanych rycin. Zwiedzający wystawę mogli odwiedzić sklepik z pamiątkowymi drobiazgami nawiązującymi do rycin Rembrandtowskich, gdzie szczególną atrakcją były współczesne odbitki wybranych grafik. Natomiast Dział Oświatowy zapraszał gości do poznania tajników sztuki graficznej i obejrzenia zaaranżowanego warsztatu rytowniczego. Kuratorem wystawy była Anna Kuśmidrowicz-Król.

Ekspozycja cieszyła się wielkim powodzeniem, co po raz kolejny potwierdziło potrzebę kontaktu szerokiego kręgu publiczności ze sztuką najwyższego formatu, do jakiej niewątpliwie należy graficzna spuścizna Rembrandta.